



INSTYTUT PRAWA USTROJOWEGO

Opracowanie przygotowane w ramach projektu:

OBYWATELU MASZ PRAWO!

Tytuł opracowania:

*Zatrzymanie przez Policję osoby stosującej przemoc w rodzinie w świetle Ustawy o Policji
(ekspertyza specjalistyczna)*

Autor opracowania:

Dr Marek Ozimek

Strona 1 z 24





Spis treści

Zatrzymanie przez Policję osoby stosującej przemoc w rodzinie w świetle Ustawy o Policji	3
Literatura:	23
Akty prawne:	24
Źródła internetowe:	24



Zatrzymanie przez Policję osoby stosującej przemoc w rodzinie w świetle Ustawy o Policji

Zjawisko przemocy w rodzinie jest tym przejawem patologii społecznych, które w sposób najbardziej destrukcyjny wpływają na funkcjonowanie rodziny, co wynika między innymi z faktu, iż co do zasady rodzina pełnić powinna obok prokreacyjnej i ekonomicznej, przede wszystkim funkcję opiekuńczą – zabezpieczającą i socjalizującą - wychowawczą, a zatem w żaden sposób nie dopuszczającą w swoim funkcjonowaniu form intencjonalnej przemocy. Destrukcyjne i społecznie nieakceptowalne zachowania wpisujące się w zjawisko przemocy domowej dezorganizują nie tylko samo środowisko rodzinne, będące swoistą wspólnotą emocjonalno – kulturową,¹ doświadczającą wewnętrznej agresji jednego z jej członków, ale wpływają również na funkcjonowanie społeczności lokalnej, a w szerszej perspektywie determinują również funkcjonowanie ogółu społeczeństwa, w tym szeregu podmiotów strukturalnych będących składowymi całego państwa².

Uznając zatem podniosłą rolę poprawnie funkcjonującej i wypełniającej swoje podstawowe zadania rodziny, jako jednego z najważniejszych elementów konstrukcyjnych społeczeństwa, trudnych do zastąpienia ze względu na jej specyficzne społeczno – psychologiczne uwarunkowania, należy jednocześnie wskazać, iż w przypadku poddawania rodziny procesom dezorganizującym (przemoc i agresja w środowisku domowym), może stać się ona źródłem deprywacji poczucia bezpieczeństwa jej członków, co bezpośrednio może przekładać się na jakość i poziom bezpieczeństwa w lokalnych wspólnotach, a w skali makro środowiskowej, całego społeczeństwa i państwa³. Zapewnienie bezpieczeństwa obywatelom Rzeczypospolitej Polskiej gwarantuje już na wstępie najwyższy akt normatywny, jakim jest Konstytucja, która w art. 5 stanowi, iż „Rzeczpospolita Polska...zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli...”⁴. Zasadniczym elementem współtworzącym system przestrzeni bezpieczeństwa państwa jest Policja, jako umundurowana i uzbrojona formacja służąca społeczeństwu, powołana do jego ochrony i utrzymania porządku

¹ Zob. Rodzina w: D. Lalak, T. Pilch (red.), *Elementarne pojęcia pedagogiki społecznej i pracy socjalnej*, Warszawa 1999, s. 236.

² Zob. A. Urbanek, D. Zbroszczyk, J. Grubicka, *Patologie społeczne. Wymiar personalny i strukturalny*, Wyd. Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku, Słupsk 2021, s. 12-21.

³ Zob. B. Hołyst, *Bezpieczeństwo społeczeństwa*, Wyd. PWN, Warszawa 2015, s. 242-243.

⁴ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. 1997 Nr 78 poz. 483 z późn. zm.)*



publicznego, co znajduje odzwierciedlenie w treści art. 1 ust. 1 ustawy o Policji⁵. Wyrazem społecznego zaufania wobec Policji jest nadanie jej szczególnych uprawnień, mających umożliwić zaprowadzenie postulowanego stanu bezpieczeństwa i jego dalszego trwania, w tym prawa najdalej ingerującego w wolność człowieka, to jest możliwość zatrzymania danej osoby na podstawie obowiązujących przepisów prawa.

Podejmując próbę usystematyzowania zagadnienia dotyczącego zatrzymania osoby, co do której istnieje uzasadnione podejrzenie, iż może stosować przemoc wobec członków rodziny, należy w pierwszej kolejności wyjaśnić kwestie definicyjne zarówno samego zjawiska przemocy w rodzinie, pojęcia rodziny, jak również instytucji zatrzymania osoby, przy uwzględnieniu poszczególnych podstaw prawnych jej zastosowania, w tym przepisów ustawy o Policji i jej zmodyfikowanego nowelizacją z 2020 roku⁶ przepisu art. 15a, którego dotyczyć będzie niniejszy tekst.

Jak na wstępie zauważono przemoc w rodzinie jest zjawiskiem patologicznym, którego konsekwencje sięgają daleko poza samo środowisko rodzinne. Mając na uwadze złożoność problematyki i etiologii przemocy *sensu largo*, w oparciu o literaturę przedmiotu przemocą możemy nazwać takie wywieranie wpływu na człowieka, którego konsekwencją jest pomniejszenie potencjalnego poziomu rozwoju somatycznego i duchowego jego odbiorcy⁷, przy czym takiemu zachowaniu (przemocy) można przypisać charakterystyczne cechy takie jak⁸:

- 1) intencjonalność;
- 2) naruszanie praw i dóbr osobistych jednostki, również tych które uniemożliwiają samoobronę;
- 3) powtarzalność;
- 4) skutkowość (powstanie szkody);
- 5) dysproporcja siły (przewaga jednej osoby nad drugą).

W dalszej kolejności chcąc uściślić zakres przedmiotowy zjawiska przemocy w rodzinie, w tym krąg osób, co do których zasadne jest użycie tego sformułowania, należy zwrócić uwagę na podstawowy akt prawny regulujący formy i metody przeciwdziałania przemocy w rodzinie (lub

⁵ Zob. art. 1 ust. 1 *Ustawy o Policji* z dnia 6 kwietnia 1990 roku (Dz.U. 1990 Nr 30 poz. 179 z późn. zm.)

⁶ Dz. U. 2020 poz. 956

⁷ Zob. J. Kondziela, *Badania nad pokojem. Teoria i zastosowanie*, Warszawa 1974, s. 62,

⁸ D. Rode, *Psychologiczne uwarunkowania przemocy w rodzinie. Charakterystyka sprawców*, Wyd. UŚ, Katowice 2010, s. 25, za: J. Mellibruda, *Patrzac na przemoc*, w: *Świat Problemów* nr 5, 1996.



w węższym znaczeniu przemocy domowej) w polskim porządku prawnym, jakim jest Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz.U. 2005 Nr 180 poz. 1493 z późn. zm.). Powyższa ustawa stanowi kompleksową próbę odpowiedzi ustawodawcy na dynamicznie zmieniającą się rzeczywistość społeczną, w tym dotyczącą niezwykle wrażliwego obszaru jakim jest rodzina i zjawisko występującej w niej przemocy. Świadomość ustawodawcy o podjęciu tak ważkiego zagadnienia i próba usankcjonowania zarówno zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, jak również zasad postępowania z ofiarami tej przemocy jak i jej sprawcami spowodowała, że ustawę tę poprzedza rzadko wykorzystywana w polskim ustawodawstwie preambuła wskazująca krótko motywy i cele, jakie przyświecały twórcom tego aktu prawnego. Treść preambuły wskazującej na podniosłość podejmowanej materii brzmi: „Uznając, że przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia i zdrowia oraz poszanowania godności osobistej, a władze publiczne mają obowiązek zapewnić wszystkim obywatelom równe traktowanie i poszanowanie ich praw i wolności, a także w celu zwiększania skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie stanowi się, co następuje...”⁹. Istotne z punktu widzenia zarówno osób dotkniętych zjawiskiem przemocy w rodzinie jak i instytucji zajmujących się jej zwalczaniem i przeciwdziałaniem powstawaniu, jest podkreślenie w preambule faktu, iż każde działanie przemocowe w rodzinie jest nie tyle jej wewnętrzną sprawą dotyczącą, co najwyżej sfery obyczajowej, ale naruszeniem podstawowych praw i wolności człowieka, zaś państwo jako gwarant bezpieczeństwa każdego obywatela zobligowane jest do podejmowania skutecznych działań na rzecz zapewnienia tego bezpieczeństwa (w rodzinie).

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (dalej u.p.p.r.), co wybrzmiewa w samej jej nazwie, adresowana jest do osób wspólnie zamieszkujących, doświadczających ze strony jednego ze współmieszkańców przemocy. Na wstępie należy jednak podkreślić, iż nie ogranicza się ona (ustawa) tylko do osób żyjących w rodzinie w jej potocznie rozumianym znaczeniu. Ustawodawca w art. 2 pkt 1 i 2 u.p.p.r. dokonuje objaśnienia użytych określeń, w tym członka rodziny i samego zjawiska przemocy w rodzinie. W pkt 1 wyjaśnia, iż poprzez członka rodziny należy rozumieć „...osobę najbliższą w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2020

⁹ Preambuła do *Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* z dnia 29 lipca 2005 roku (Dz.U. 2005 Nr 180 poz. 1493 z późn. zm.)



r. poz. 1444 i 1517 oraz z 2021 r. poz. 1023), a także inną osobę wspólnie zamieszkującą lub gospodarującą¹⁰. Odesłanie przez ustawodawcę do Kodeksu karnego i art. 115 § 11 w kwestii definicji, pozwala na konkretne określenie stopnia pokrewieństwa i uznanie za osobę najbliższą¹¹:

- 1) małżonka;
- 2) wstępnego;
- 3) zstępnego;
- 4) rodzeństwa;
- 5) powinowatego w tej samej linii lub stopniu;
- 6) osobę pozostającą w stosunku przysposobienia;
- 7) małżonka;
- 8) osobę pozostającą we wspólnym pożyciu.

Zaznaczyć należy, że sformułowanie „osoba najbliższa” użyte jest również w przypadku określenia przestępstwa znęcania się stypizowanego w art. 207 § 1 Kodeksu Karnego obejmującego również czyny przestępcze przeciwko rodzinie¹². Rozszerzenie katalogu osób, co do których przedmiotowa ustawa znajduje zastosowanie, nastąpiło poprzez dodanie sformułowania „...także inną osobę wspólnie zamieszkującą lub gospodarującą”¹³. Odniesienie do drugiej części definicji członka rodziny należy rozpatrywać pomocniczo na gruncie Ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. 2004 Nr 64 poz. 593), która w podobny sposób rozumie to pojęcie i uznaje, iż każda osoba spokrewniona lub niespokrewniona pozostająca w faktycznym związku, wspólnie zamieszkująca i gospodarująca, winna być na gruncie prawa uznana za członka rodziny¹⁴. Ustawodawca w przypadku u.p.p.r. jeszcze bardziej rozszerzył krąg adresatów ustawy wprowadzając alternatywę, zakładając, iż członkiem rodziny może być uznana inna osoba, która wspólnie z drugą osobą zamieszkuje i gospodaruje lub wspólnie gospodaruje, ale mieszka gdzie indziej. Powyższe rozważania dotyczące pojęcia rodziny i członka rodziny należy uznać za szczególnie istotne, z uwagi na fakt, iż stanowią one element materialnej przesłanki zatrzymania na podstawie rozpatrywanego art. 15a ustawy o Policji.

¹⁰ Art. 2 pkt 1 (Dz.U. 2005 Nr 180 poz. 1493 z późn. zm.)

¹¹ Art. 115 § 11 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku *Kodeks Karny* (Dz. U. 1997 Nr 88 poz. 553 z późn. zm.)

¹² Dz. U. 1997 Nr 88 poz. 553 z późn. zm.

¹³ Art. 2 pkt 1 u.p.p.r. (Dz.U. 2005 Nr 180 poz. 1493 z późn. zm.)

¹⁴ Art. 6 pkt 14 *Ustawy o pomocy społecznej* z dnia 12 marca 2004 roku (Dz. U. 2004 Nr 64 poz. 593 z późn. zm.)



Znamiennym jest fakt, iż ustawodawca w u.p.p.r. umieścił pierwszą legalną definicję zjawiska przemocy w rodzinie, poprzez którą należy rozumieć „...jedorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób wymienionych w pkt 1, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”¹⁵. Powyższe definicja, zawarta po raz pierwszy w przepisach polskiego prawa powszechnie obowiązującego, pozwala na kategoryzację i wyodrębnienie formy czynów mogących świadczyć o stosowaniu przemocy w rodzinie, do których zaliczyć można¹⁶:

- 1) przemoc fizyczną polegającą np. na biciu, policzkowaniu, popychaniu, duszeniu;
- 2) przemoc psychiczną polegającą np. na zawstydzaniu, stałej krytyce, kontrolowaniu i ograniczaniu, wyśmiewaniu, wyzywaniu, upokarzaniu;
- 3) przemoc seksualną polegającą najczęściej na zmuszaniu osoby do aktywności seksualnej wbrew jej woli.

Istotnym mankamentem definicji zawartej w u.p.p.r. jest brak objęcia nią zachowań przemocowych o charakterze ekonomicznym, o których mowa jest w aktach prawa międzynarodowego prawnie obowiązujących w polskim porządku prawnym, w tym w Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej z 11 maja 2011 r.¹⁷ oraz Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z 25.10.2012 r.¹⁸ Brak w ustawowej definicji sformułowania bezpośrednio odnoszącego się do przemocy w aspekcie ekonomicznym, jak również zastrzeżenia co do niedookreślenia pozycji względem siebie byłych małżonków w kontekście art. 2 pkt 1 i terminu osoby najbliższej w u.p.p.r., zgodnie ze stanowiskiem zarówno Sejmu RP¹⁹ jak i Prokuratora Generalnego²⁰, nie prowadzi do istotnych trudności

¹⁵ Art. 2 pkt 2 (Dz.U. 2005 Nr 180 poz. 1493 z późn. zm.)

¹⁶ Zob. B. Hołyst, *Psychologia kryminalistyczna*, Wyd. Difin, Warszawa 2018, s. 450-453.

¹⁷ art. 3 lit. b *Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej*, sporządzona 11.05.2011 r. (Dz.U. 2015, poz. 961 ze zm.)

¹⁸ Motyw 18 *Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z 25.10.2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW* (Dz.Urz. UE L 315 z 14.11.2012 r.)

¹⁹ *Stanowisko Sejmu RP w sprawie K 33/16, pismo z dn. 26.01.2018 r., BAS-WPTK-1370/16*

²⁰ *Pismo Prokuratora Generalnego z dn. 03.01.2017 r., PK VIII TK 94.2016*



interpretacyjnych oraz nie narusza konstytucyjnego standardu poprawnej legislacji²¹, a w konsekwencji nie jest konieczne dalsze doprecyzowanie tych kwestii w ustawie.

Jak zauważono na wstępie, organem ochrony prawnej Rzeczypospolitej Polskiej zaangażowanym w największym stopniu w proces zarówno przeciwdziałania jak i zwalczania przestępczości jest Policja, która średnio w ciągu miesiąca podejmuje około pół miliona interwencji, zarówno dotyczących pospolitych wykroczeń porządkowych, jak i przestępstw o charakterze kryminalnym²². W tej ogólnej liczbie podejmowanych przez Policję czynności służbowych znajdują się również te ukierunkowane na pomoc osobom dotkniętym przemocą w środowisku rodzinnym, również polegające na odseparowaniu sprawcy od ofiary poprzez zatrzymanie, rozumiane jako krótkotrwałe pozbawienie wolności osoby przez uprawnione do takiego działania organy władzy państwowej, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa²³. Rozpatrując instytucje zatrzymania osoby należy stanowczo podkreślić, że prawo do wolności jest najwyższą wartością przedmiotową, która w demokratycznym państwie prawa służyć powinna jedynie w wyjątkowych sytuacjach realizacji celów wyższej wartości podmiotowej danej jednostki ludzkiej. Istota zatrzymania ingerująca w fizyczną wolność człowieka, a zatem dotykająca bezpośrednio praw konstytucyjnych powoduje, iż ten szczególny środek przymusu powinien być stosowany tylko w prawnie uzasadnionych przypadkach. Daje temu wyraz treść ustawy zasadniczej, która w art. 41 ustępach od 1 do 5, stanowi, iż²⁴:

- 1) *Każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność osobistą. Pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie.*
- 2) *Każdy pozbawiony wolności nie na podstawie wyroku sądowego ma prawo odwołania się do sądu w celu niezwłocznego ustalenia legalności tego pozbawienia. O pozbawieniu wolności powiadamia się niezwłocznie rodzinę lub osobę wskazaną przez pozbawionego wolności.*
- 3) *Każdy zatrzymany powinien być niezwłocznie i w sposób zrozumiały dla niego poinformowany o przyczynach zatrzymania. Powinien on być w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania przekazany do dyspozycji sądu. Zatrzymanego należy zwolnić, jeżeli w ciągu 24 godzin od przekazania do*

²¹ S. Spurek, *Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Komentarz*, Wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2021, s. 110-113

²² Zob. <https://policja.pl/pol/form/1,Informacja-dzienna.html?page=1> (dostęp: 14.08.2022 r.)

²³ I., Kobus, I., Dziugiel, *Zatrzymanie, ujęcie, doprowadzenie, sprowadzenie osoby*, Wyd. Dorix, Szczytno 2006, s. 10.

²⁴ Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483 z późn. zm.



dyspozycji sądu nie zostanie mu doręczone postanowienie sądu o tymczasowym aresztowaniu wraz z przedstawionymi zarzutami.

4) *Każdy pozbawiony wolności powinien być traktowany w sposób humanitarny.*

5) *Każdy bezprawnie pozbawiony wolności ma prawo do odszkodowania.*

Zawarcie w najwyższym akcie normatywnym RP obostrzeń dotyczących zatrzymania osoby w konsekwencji determinuje określone zachowanie się organu dokonującego zatrzymania. Organ²⁵ ten musi wykazać każdorazowo faktyczną podstawę zatrzymania, przez którą rozumieć należy konkretne zachowanie się, zdarzenia lub sytuacje, które wyczerpują znamiona zawarte w podstawie prawnej. Zatrzymanie może być również konsekwencją realizacji czynności na polecenie innych uprawnionych organów (sądu, prokuratora, organów administracji państwowej i samorządu terytorialnego).

Dokonując uogólnienia i systematyzacji zatrzymania ze względu na jego cele i zadania, można podzielić je na procesowe²⁶, wśród których wymienimy ujęcie obywatelskie, zatrzymanie właściwe (zwane inaczej policyjnym), na żądanie organów procesowych oraz pozaprocesowe²⁷, do których zaliczymy zatrzymanie prewencyjne (zwane również zatrzymaniem porządkowym, do którego zakwalifikujemy zatrzymanie osoby na podstawie art. 15a ust. 1 ustawy o Policji), penitencjarne oraz administracyjne²⁸.

Niezależnie od przyczyn zatrzymania jak również formy w jakiej ono nastąpiło oraz organu dokonującego zatrzymania, fakt ten uruchamia prawne skutki (gwarancyjne) wobec osoby zatrzymanej, do których należą:

1) Prawo do informacji o przyczynie zatrzymania i do bycia wysłuchanym²⁹;

²⁵ Należy podkreślić, iż uprawnienia Policji w przedmiocie zatrzymania przysługują również na podstawie przepisów Kodeksu Postępowania Karnego z dnia 6 czerwca 1997 roku, art. 312 pkt 1 i 2 (Dz.U. 1997 nr 89 poz. 555z późn. zm.) Straży Granicznej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Krajowej Administracji Skarbowej, Centralnego Biura Antykorupcyjnego oraz Żandarmerii Wojskowej, w zakresie ich właściwości, a także innym organom przewidzianym w przepisach szczególnych.

²⁶ Zatrzymanie procesowe jest formą przymusu procesowego w celu zapewnienia prawidłowego toku postępowania karnego. Zatrzymanie osoby następuje w trybie przepisów proceduralnych: Kodeksu postępowania karnego, Kodeksu karnego skarbowego, Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oraz ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

²⁷ Zatrzymanie pozaprocesowe służy osiągnięciu celów innych niż ściśle procesowe i dokonywane jest na podstawie określonych ustawowo szczególnych przypadków niezwiązanych bezpośrednio z postępowaniem przygotowawczym.

²⁸ Zob. T. Grzegorzczak, *Kodeks Postępowania karnego. Komentarz*, Wyd. Zakamycze, 2003, s. 625-626, S. Bukowski, *Policja w systemie bezpieczeństwa państwa*, Wyd. Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku, Słupsk 2013, s. 72.

²⁹ Art. 244 § 2 Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. *Kodeks postępowania karnego* (Dz.U. 1997 nr 89 poz. 555 z późn. zm.)



- 2) Prawo do złożenia lub odmowy złożenia oświadczenia w swojej sprawie³⁰;
- 3) Prawo do niezwłocznego kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym i bezpośrednio z nim rozmowy³¹;
- 4) Jeżeli zatrzymany nie zna wystarczająco języka polskiego – prawo do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza³²;
- 5) Prawo do otrzymania odpisu protokołu zatrzymania³³;
- 6) Prawo do zawiadomienia o zatrzymaniu, osoby najbliższej lub innej wskazanej osoby, jak również pracodawcy, szkoły, uczelni, dowódcy oraz osoby zarządzającej przedsiębiorstwem zatrzymanego albo przedsiębiorstwem, za które jest on odpowiedzialny³⁴;
- 7) O zatrzymaniu Policja zawiadamia organ prowadzący przeciwko oskarżonemu postępowanie w innej sprawie, o ile o nim wie³⁵;
- 8) Jeżeli zatrzymany nie jest obywatelem polskim – prawo do kontaktu z urzędem konsularnym lub z przedstawicielstwem dyplomatycznym państwa, którego jest obywatelem. Jeżeli nie posiada żadnego obywatelstwa – prawo do kontaktu z przedstawicielem państwa, w którym zatrzymany mieszka na stałe³⁶;
- 9) Prawo do wniesienia do sądu zażalenia na zatrzymanie w terminie 7 dni od dnia zatrzymania. W zażaleniu można się domagać zbadania zasadności, legalności oraz prawidłowości zatrzymania³⁷;
- 10) Prawo do natychmiastowego zwolnienia, jeżeli przyczyny zatrzymania przestały istnieć albo po upływie 48 godzin od chwili zatrzymania, o ile zatrzymany nie zostanie w tym czasie przekazany do sądu z wnioskiem o zastosowanie tymczasowego aresztowania. W wypadku przekazania do sądu zatrzymany zostanie zwolniony, jeżeli w ciągu 24 godzin od przekazania nie zostanie mu doręczony postanowienie o zastosowaniu tymczasowego aresztowania³⁸;

³⁰ art. 244 § 3 (Dz.U. 1997 nr 89 poz. 555 z późn. zm.)

³¹ art. 245 § 1, tamże

³² art. 72 § 1, tamże

³³ art. 244 § 3, tamże

³⁴ art. 245 § 2, art. 261 § 1, § 2 i § 3, tamże

³⁵ art. 261 § 2a, tamże

³⁶ art. 612 § 2, tamże

³⁷ art. 246 § 1, tamże

³⁸ art. 248 § 1 i § 2, tamże



11) Dostęp do niezbędnej pomocy medycznej³⁹.

Jak zauważono we wcześniejszym akapicie, Policja stanowi element systemu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, który w ramach swoich zadań podejmuje ilościowo najwięcej interwencji. W zależności od warunkujących je czynników, kończyć mogą się one także zatrzymaniem osoby. Dane statystyczne (miesięczne, półroczne, roczne) udostępniane przez Komendę Główną Policji, dają w miarę precyzyjny obraz ewoluowania poszczególnych rodzajów czynów karalnych (ich wykrywalności, wzrostu lub spadku, a także ich częstości), w tym tych skierowanych przeciwko rodzinie i opiece stypizowanych w rozdziale XXVI Kodeksu Karnego w art. od 207 do 211a⁴⁰. Przywołane dane KGP przedstawione w tabeli numer 1 dotyczące ogólnej liczby osób zatrzymanych w okresie od 2017 roku do 2021 roku wobec, których zaistniało podejrzenie, iż stosują przemoc w rodzinie, wskazują na utrzymującą się tendencję zatrzymanych na poziomie 17-18 tys. osób rocznie, przy czym widocznie najliczniejszą grupę stanowią mężczyźni. W tabeli nr 2 przedstawiono, z kolei ogólną liczbę wszczętych postępowań przygotowawczych w zestawieniu z liczbą stwierdzonych przestępstw dotyczących znęcania się nad członkiem rodziny, to jest czynu określonego w art. 207 kk, którego zakres przedmiotowy najczęściej wyczerpuje również znamiona przemocy w rodzinie. Ogólna charakterystyka przedstawionych w tabeli numer 2 danych z lat 2016 – 2020 pozwala na zaobserwowanie prawidłowości, iż średnio około połowa z wszczętych postępowań z art. 207 kk nie kończy się wydaniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów wobec osoby, co do której w początkowej fazie postępowania przygotowawczego istniało uzasadnione podejrzenie iż, może być sprawcą przestępstwa znęcania się (przemocy w rodzinie).

Nadmienić należy przy tym, iż przywoływane dane nie różnicują ogólnej liczby zatrzymanych ze względu na podstawę prawną, a więc nie sposób stwierdzić, w jakim stopniu funkcjonariusze Policji korzystają w chwili podjęcia decyzji o zatrzymaniu osoby stosującej przemoc w rodzinie, z uprawnień nadanych im w związku z nowelizacją art. 15a Ustawy o Policji.

³⁹ art. 244 § 2 (Dz.U. 1997 nr 89 poz. 555 z późn. zm.)

⁴⁰ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku *Kodeks karny* (Dz. U. 1997 Nr 88 poz. 553 z późn. zm.)



Tabela 1. Liczba osób zatrzymanych w okresie 2017 r. – 2021 r., wobec których istniało podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie na podstawie sporządzonej dokumentacji w ramach procedury „Niebieskiej Karty”

Rok	Kobiety	Mężczyźni	Nieletni	Razem
2021	746	17 451	43	18 240
2020	661	17 263	30	17 954
2019	606	16 647	14	17 267
2018	579	16 305	31	16 915
2017	635	17 514	26	18 175

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z procedury „Niebieskiej Karty”, <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/137709,Sprawozdania-z-realizacji-procedury-quotNiebieskie-Kartyquot.html>, (dostęp: 07.08.2022 r.)

Tabela 2. Postępowania przygotowawcze wszczęte i przestępstwa stwierdzone z art. 207 KK za lata 2016 - 2020

Rok	Liczba postępowań wszczętych	Liczba przestępstw stwierdzonych
2020	28 912	16 259
2019	30 456	16 416
2018	28 786	15 269
2017	28 608	15 824
2016	26 633	14 513

Źródło: opracowanie własne na podstawie policyjnych statystyk dotyczących przestępstw przeciwko rodzinie i opiece, <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestępstwa-przeciwko-7/63507,Znecanie-sie-art-207.html>, (dostęp: 07.08.2022 r.)

Istotną bazą do działań diagnostycznych w zakresie badań nad przemocą w rodzinie (form jej przeciwdziałania) stanowią roczne sprawozdania z procedury stosowania przez funkcjonariuszy policji⁴¹ tak zwanej „niebieskiej karty”, sprawozdania są udostępniane przez KGP na stronie

⁴¹ Należy nadmienić, iż stosowanie procedury „niebieskiej karty” nie jest zarezerwowane jedynie dla funkcjonariuszy Policji. Zgodnie z treścią art. 9d ust. 2 Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 roku (Dz.U. 2005 Nr 180 poz. 1493 z późn. zm.) ogół czynności w środowisku rodzinnym dotkniętym przemocą może być



internetowej Policji⁴². Regulacje dotyczące stosowanie procedury „niebieskiej karty” zostały ujęte w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty”⁴³ oraz w zakresie stosowania jej przez Policje w Wytycznych nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 grudnia 2020 r. w sprawie sposobu postępowania policjantów podczas realizacji procedury „Niebieskie Karty”⁴⁴.

Procedura „Niebieskiej Karty” jest instytucjonalnym narzędziem skoordynowanego systemu pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie, które zostało prawnie usankcjonowane w nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 10 czerwca 2010 r.⁴⁵. Mając na uwadze złożoność samej problematyki przemocy w rodzinie, jak również systemowych prób jej przeciwdziałania poprzez między innymi stworzenie interdyscyplinarnego narzędzia jakim jest procedura „Niebieskiej Karty”, w tekście pominięto jej szczegółową charakterystykę. Należy jednak wspomnieć, iż kluczowym narzędziem „w pracy” zarówno z osobą stosującą przemoc jak i jej ofiarą jest zespół interdyscyplinarny lub grupa robocza, w ramach których udzielana jest pomoc ofierze przemocy, podejmowane są działania wobec sprawcy przemocy polegające na informowaniu o konsekwencji czynów, motywowaniu do podjęcia terapii, jak również opracowywaniu szczegółowego indywidualnego planu pomocy. Zakończenie procedury może nastąpić w przypadku ustania przemocy i zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy lub stwierdzenia braku zasadności podejmowania dalszych działań⁴⁶.

Dane zawarte w tabeli numer 3 przedstawiające liczbę osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie, na podstawie sporządzonej dokumentacji w ramach procedury „Niebieskiej Karty” w okresie od 2017 roku do 2021 roku, dostarczają nam informacji, iż utrzymująca

podejmowany przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, oświaty i ochrony zdrowia oraz Policji.

⁴² Zob. <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie>

⁴³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. 2011 nr 209 poz. 1245).

⁴⁴ Wytyczne nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 grudnia 2020 roku w sprawie sposobu postępowania policjantów podczas realizacji procedury „Niebieskie Karty” oraz wydawania nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia (Dz. Urz. KGP poz. 63).

⁴⁵ Dz.U. Nr 125 poz. 842

⁴⁶ Zob. <http://www.niebieskalinia.info/index.php/zadania-sluzb/59-rozporzadzenie-w-sprawie-procedury-niebieskie-karty-komentarz> (dostęp: 16.08.2022 r.)



się łączna roczna liczba osób na poziomie 75-92 tys. mogących doświadczać przemocy w rodzinie jest rzeczywistym problemem społecznym, w rozwiązanie którego należy włączać obok Policji wszelkie instytucje pomocowe rządowe, samorządowe jak również funkcjonujące w ramach organizacji pozarządowych.

Tabela 3. Liczba osób, co do których istniało podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie, na podstawie sporządzonej dokumentacji w ramach procedury „Niebieskiej Karty”

Rok	Kobiety	Mężczyźni	Małoletni	Razem
2021	55 112	9 520	11 129	75 761
2020	62 866	10 922	11 787	85 575
2019	65 195	10 676	12 161	88 032
2018	65 057	10 672	12 404	88 133
2017	67 984	11 030	13 515	92 529

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z procedury „niebieskiej karty”, <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/137709,Sprawozdania-z-realizacji-procedury-quotNiebieskie-Kartyquot.html>, (dostęp: 07.08.2022 r.)

Zasadniczą kwestią dotyczącą osób doświadczających przemocy w rodzinie jest ich zabezpieczenie polegające w pierwszej fazie interwencji na fizycznym odseparowaniu sprawcy. Nowelizacja ustawy o Policji z 2020 r.⁴⁷ wprowadziła modyfikacje art. 15a (wprowadzonego pierwotnie do ustawy o Policji w trakcie nowelizacji w 2010 r.), dotyczącego prewencyjnego zatrzymania sprawcy przemocy w rodzinie, poprzez określenie trybu zatrzymania osoby przy jednoczesnym wskazaniu przesłanki zatrzymania. Brzmienie zmienionego przepisu (art. 15a ust.1), tj.: *Policjant ma prawo zatrzymania, w trybie określonym w art. 15, osoby stosującej przemoc w rodzinie w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 r. poz. 218 i 956), zwanej dalej „ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie”, stwarzającej bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, wyraźnie jako przesłankę zatrzymania podaje stwarzanie bezpośredniego zagrożenia dla życia i zdrowia ludzkiego przez sprawcę, w rozumieniu ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, co zostało omówione we*

⁴⁷ Dz.U. 2020 poz. 360



wcześniejszych akapitach tekstu⁴⁸. Z punktu widzenia praktyki działań Policji, w przypadku podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie przez daną osobę, istotną zmianą było dookreślenie sposobu interpretacji przesłanki zatrzymania tj. stopnia zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzkiego, poprzez dodanie do art. 15a nowego ust. 2, który pozwala na przeprowadzenie przez funkcjonariusza Policji szybkiej oceny ryzyka bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia osoby dorosłej oraz dziecka. Poniżej przytoczono treść art. 15a ust.2⁴⁹:

2. Policjant w celu stwierdzenia zasadności zatrzymania ocenia ryzyko bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzkiego, odrębnie dla osoby dorosłej i dziecka, biorąc pod uwagę w szczególności:

- 1) akty przemocy fizycznej w rodzinie;*
- 2) wiek osoby dotkniętej przemocą w rodzinie;*
- 3) stosowanie przemocy w rodzinie wobec kobiety w ciąży;*
- 4) niepełnosprawność w rozumieniu art. 2 pkt 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 573) osoby dotkniętej przemocą w rodzinie;*
- 5) zależność osoby dotkniętej przemocą w rodzinie od osoby stosującej tę przemoc ze względu na stan zdrowia lub jej zaburzenia psychiczne;*
- 6) zaburzenia psychiczne osoby, o której mowa w ust. 1;*
- 7) stan osoby, o której mowa w ust. 1, podczas interwencji związany z użyciem, nadużywaniem lub uzależnieniem od alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych;*
- 8) kierowanie przez osobę, o której mowa w ust. 1, gróźb użycia przemocy ze skutkiem bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia;*
- 9) dostęp osoby, o której mowa w ust. 1, do niebezpiecznego narzędzia lub broni;*

⁴⁸ Modyfikacja art. 15a ustawy o Policji doprowadziła do rozróżnienia przesłanki zatrzymania sprawcy przemocy w rodzinie od zatrzymania osoby na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 3 ustawy o Policji, tzw. zwykłego zatrzymania policyjnego (procesowego), które różni fakt, iż w przypadku zatrzymania sprawcy przemocy w rodzinie za wystarczającą uznano uzasadnione przypuszczenie, iż takie zagrożenie jest realne, natomiast „zwykłe” zatrzymanie policyjne winno uwzględniać przesłankę bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzkiego, czy mienia.

⁴⁹ Dz.U. 1990 Nr 30 poz. 179 z późn. zm.



- 10) *informacje o dotychczas stosowanej przemocy lub prowadzonych postępowaniach wobec osoby, o której mowa w ust. 1, w związku z użyciem przemocy;*
- 11) *informacje od osób, o których mowa w art. 9c ust. 1 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, dotyczące ich obaw o własne życie lub zdrowie, w tym związanych z nasileniem aktów przemocy w rodzinie;*
- 12) *informacje o próbach targnięcia się na własne życie lub życie osób wspólnie zamieszkujących przez osobę, o której mowa w ust. 1, w związku ze stosowaniem przemocy;*
- 13) *informacje o próbach targnięcia się na własne życie przez osobę dotkniętą przemocą w rodzinie w związku ze stosowaniem tej przemocy.*

Zgodnie z przepisem art. 15a ust. 2 ustawy o Policji, ocena ryzyka zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzkiego powinna odbywać się osobno dla osoby dorosłej a osobno dla małoletniego. Literalnie wymienione w przywołanym przepisie w pkt od 1 do 13 okoliczności dotyczą zarówno osób dotkniętych przemocą⁵⁰ jak i osoby stosującej przemoc⁵¹ oraz ogólnej specyfiki oraz charakterystyki przemocy w danym środowisku⁵². Obok wskazanych w art. 15a ust. 2 ogólnych przesłanek przedmiotowych (wystąpienie aktów przemocy w rodzinie) wyróżnić można grupę okoliczności podmiotowych, do których zaliczymy zaburzenia psychiczne sprawcy przemocy oraz jej stan podczas interwencji, kierowanie przez sprawcę przemocy gróźb użycia przemocy, dostęp takiej osoby do niebezpiecznego narzędzia lub broni, próby targnięcia się na własne życie osoby stosującej przemoc w rodzinie lub osób wspólnie zamieszkujących w wyniku stosowania przemocy. Odrębną kategorią są okoliczności szczególnie uzasadniające ryzyko bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia, do których zaliczyć można wiek, czy niepełnosprawność [niepełnosprawność w rozumieniu art. 2 pkt 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 2020 poz. 426, 568, 875)] ofiary przemocy, stan ciąży kobiety, wobec której stosowana jest przemoc, stan zależności ofiary przemocy od osoby ją stosującej ze względu na stan zdrowia lub zaburzenia psychiczne ofiary, a także informacje o próbach targnięcia się na życie

⁵⁰ Art. 15a ust. 2 pkt 2,3,4,5,11,12,13 (Dz.U. 1990 Nr 30 poz. 179 z późn. zm.)

⁵¹ Art. 15a ust. 2 pkt 6,7,12, tamże

⁵² Art. 15a ust. 2 pkt 1,8,9,10, tamże



przez osobę dotkniętą przemocą w rodzinie, w następstwie stosowania przemocy⁵³.

Pamiętać należy, iż wymienione w art. 15a ust. 2 pkt 1-13 okoliczności nie są katalogiem zamkniętym, co znacznie rozszerza możliwości ustalania i weryfikowania przez funkcjonariuszy Policji faktycznego stanu środowiska rodzinnego i relacji wśród osób, wobec których podejmowana jest interwencja w związku z podejrzeniem wystąpienia przemocy domowej. Policja może wówczas brać pod uwagę szereg innych czynników, pomocnych w podjęciu decyzji o zatrzymaniu, którymi może być ogólny wygląd i stan miejsca interwencji (mieszkania, domu), wiedza na temat wcześniejszych interwencji, informacje uzyskane w wyniku rozpytania sąsiadów na temat danej rodziny itp. Podjęcie decyzji o zatrzymaniu przez Policję osoby stosującej przemoc w rodzinie na podstawie art. 15a ust.1 w konsekwencji nowelizacji ustawy o Policji⁵⁴, zostało obarczone obowiązkiem protokolarnego oszacowania stopnia ryzyka zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego przy użyciu sformalizowanego kwestionariusza (kwestionariusz po winien zostać dołączony do protokołu zatrzymania osoby)⁵⁵). Wzór przedmiotowego kwestionariusza stanowi załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 listopada 2020 r. w sprawie wydawania nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia⁵⁶. Przywołane rozporządzenie obok wzoru kwestionariusza oceny zasadności zatrzymania, zaopatrjuje właściwe organy państwa w nowy instrument, służący zapewnieniu skutecznej i szybkiej ochrony ofiarom przemocy domowej poprzez możliwość wydawania nakazu opuszczenia lokalu jak również zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia. Kwestionariusz ten obligatoryjnie wypełniany jest w sposób określony w rozporządzeniu przez Policję, zarówno w przypadku wydania zakazu lub nakazu, jak również w przypadku zatrzymania osoby na podstawie art. 15a ust. 1. Kwestie sporządzania kwestionariusza regulują również wewnętrzne przepisy Policji w postaci Wytycznych nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 grudnia 2020 r.⁵⁷, które w § 11 ust. 1-3 wskazują na

⁵³ Zob. K. Woźniewski, *Przesłanki zatrzymania sprawcy przemocy w rodzinie na podstawie art. 15a ustawy o Policji po nowelizacji*, w: *Prawo i Więź*, Rok X, nr 2 (36), 2021, s. 49-51.

⁵⁴ Dz.U. 2020 poz. 956, 1610

⁵⁵ Art. 15a ust. 3 (Dz.U. 1990 Nr 30 poz. 179 z późn. zm.)

⁵⁶ Dz. U. 2020 poz. 2105

⁵⁷ Wytyczne nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 grudnia 2020 roku w sprawie sposobu postępowania policjantów podczas realizacji procedury „Niebieskie Karty” oraz wydawania nakazu natychmiastowego opuszczenia



konieczność dokonania oceny ryzyka przy użyciu kwestionariusza jeszcze przed zatrzymaniem osoby, mając na względzie okoliczności enumeratywnie wymienione w art. 15a ust. 2 ustawy o Policji, jak również potrzebę wypełnienia kwestionariusza odrębnie dla każdej osoby mogącej doświadczać przemocy w rodzinie.

Sam wzór kwestionariusza, będący załącznikiem nr 2 do rozporządzenia (Dz. U. 2020 poz. 2105), składa się z dwóch części: „A” - adresowanej do osób dorosłych oraz „B” - również adresowanej do osób dorosłych z tym, że w celu ustalenia sytuacji osoby małoletniej. Szacując ryzyko przy użyciu przedmiotowego kwestionariusza, funkcjonariusz zaznacza w odpowiednich polach wybrane czynniki ryzyka, w przypadku osoby dorosłej jest to 12 czynników ryzyka, w przypadku małoletniego 13 czynników. W zależności od liczby i rodzaju zaistniałych czynników ryzyka, funkcjonariusz zgodnie z zawartymi w kwestionariuszu sugestiami, powinien rozważyć najbardziej adekwatne sposoby ochrony ofiary przemocy tj. odizolowanie osoby stosującej przemoc w rodzinie, zatrzymanie jej, jak również zastosowanie nowego instrumentu ochrony, jakim jest wydanie nakazu opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia. Kwestionariusz posiada również rubryki do wskazania dokładnego czasu rozpoczęcia czynności (godzina, data) wraz z miejscem interwencji, danymi osoby dotkniętej przemocą w rodzinie oraz miejsce na podpis funkcjonariusza sporządzającego kwestionariusz. Tabelaryczne zestawienie czynników ryzyka zawartych w kwestionariuszu w części „A” dla osób dorosłych i części „B” dla dzieci, przedstawiają poniższe tabele nr 4 i 5.

Tabela 4. Tabelaryczne zestawienie czynników ryzyka zawartych w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 listopada 2020 r. (Dz. U. 2020 poz. 2105) stanowiącego wzór kwestionariusza szacowania ryzyka zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego służący stwierdzeniu zasadności zatrzymania, o którym mowa w art. 15a ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji lub wydania nakazu lub zakazu, część A „Przemoc wobec dorosłych”

l.p.	Czynniki ryzyka
1	Czy doszło do aktów przemocy z użyciem niebezpiecznego narzędzia lub gróźb użycia przemocy?
2	Czy osoba stosująca przemoc w rodzinie groziła zabójstwem osobie dotkniętej przemocą w rodzinie?

wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia (Dz. Urz. KGP poz. 63).



	Czy osoba dotknięta przemocą w rodzinie obawia się o własne życie? Czy osoba dotknięta przemocą w rodzinie uważa, że osoba stosująca przemoc w rodzinie jest zdolna do jej zabójstwa?
3	Czy doszło do uduszenia?
4	Czy osoba stosująca przemoc w rodzinie jest agresywna wobec: <ul style="list-style-type: none">• kobiet w ciąży,• osoby w podeszłym wieku,• osoby niepełnosprawnej albo osoby od niej w inny sposób zależnej ze względu na stan zdrowia lub zaburzenia psychiczne.
5	Czy w ostatnim czasie doszło do nasilenia przemocy?
6	Czy osoba stosująca przemoc w rodzinie ma zaburzenia psychiczne, leczy się lub leczyła się psychiatrycznie?
7	Czy osoba stosująca przemoc w rodzinie jest pod wpływem środków odurzających, (alkoholu, narkotyków, leków)?
8	Czy osoba stosująca przemoc w rodzinie była wcześniej karana za przestępstwa z użyciem przemocy (w rodzinie lub poza nią)?
9	Czy osoba stosująca przemoc w rodzinie kiedykolwiek groziła popełnieniem samobójstwa lub próbowała popełnić samobójstwo (czy pojawiła się groźba samobójstwa rozszerzonego)?
10	Czy osoba dotknięta przemocą w rodzinie próbowała kiedykolwiek popełnić samobójstwo z powodu doświadczenia przemocy ze strony osoby stosującej przemoc w rodzinie, bądź deklaruje popełnienie samobójstwa z tego powodu?
11	Czy osoba dotknięta przemocą w rodzinie została kiedykolwiek pobita przez osobę stosującą przemoc w rodzinie, w tym gdy była w ciąży lub była chora?
12	Czy w domu jest broń lub osoba stosująca przemoc w rodzinie groziła jej użyciem?

Źródło: opracowanie własne na podstawie załącznika nr 2 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 listopada 2020 r. (Dz. U. 2020 poz. 2105)

Tabela 5. Tabela zestawienie czynników ryzyka zawartych w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26.11.2020 r. (Dz. U. 2020 poz. 2105) stanowiącego wzór kwestionariusza szacowania ryzyka zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego służący stwierdzeniu zasadności zatrzymania, o którym mowa w art. 15a ust. 1 ustawy z dnia 6.4.1990 r. o Policji lub wydania nakazu lub zakazu, część B „Przemoc wobec dzieci”

l.p.	Czynniki ryzyka
1	Czy osoba stosująca przemoc w rodzinie bije, uderza, popycha dziecko lub rzuca w dziecko ciężkim przedmiotem?
2	Czy osoba stosująca przemoc w rodzinie rzuciła dzieckiem?
3	Czy osoba stosująca przemoc w rodzinie dusiła dziecko?
4	Czy osoba stosująca przemoc w rodzinie przypalała dziecko papierosem lub innym rozgrzanym przedmiotem?



5	Czy osoba stosująca przemoc w rodzinie uderzyła dziecko przedmiotem lub rzuciła w dziecko przedmiotem?
6	Czy osoba stosująca przemoc w rodzinie jest agresywna wobec dziecka?
7	Czy kiedykolwiek konieczna była obrona dziecka przed osobą stosującą przemoc w rodzinie.
8	Czy osoba stosująca przemoc w rodzinie groziła dziecku lub straszyla dziecko pozbawieniem życia lub zastosowaniem przemocy fizycznej?
9	Czy osoba stosująca przemoc w rodzinie była wcześniej karana za przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie (lub poza nią)?
10	Czy uważasz, że osoba stosująca przemoc w rodzinie może zrobić krzywdę dziecku?
11	Czy agresywne zachowanie osoby stosującej przemoc w rodzinie wobec dziecka zdarzało się wcześniej?
12	Czy dziecko jest w wieku od 0 do 6 lat?
13	Czy dziecko jest niepełnosprawne?

Źródło: opracowanie własne na podstawie załącznika nr 2 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 listopada 2020 r. (Dz. U. 2020 poz. 2105)

Wymienione w tabeli nr 4 w punktach od 1 do 12 oraz tabeli nr 5 w punktach od 1 do 13 czynniki ryzyka opisujące sposoby zachowania się osoby stosującej przemoc jak również odczucia i spostrzeżenia samej osoby dotkniętej przemocą domową lub opisującej sytuację dziecka dotkniętego przemocą, mają w zamierzeniu ustawodawcy pomóc funkcjonariuszowi Policji przeprowadzającemu interwencję domową w podjęciu decyzji o formie zabezpieczenia ofiar przemocy domowej. Wzór kwestionariusza dodatkowo został zaopatrzony w instrukcję wskazującą, które z przedstawionych czynników ryzyka, których wystąpienie stwierdzono w trakcie interwencji, mogą sugerować potrzebę zatrzymania osoby stosującej przemoc lub wydanie wobec niej nakazu lub zakazu (opuszczenia mieszkania, zakazu zbliżania do mieszkania). W przypadku kwestionariusza przeznaczonego dla osób dorosłych (tabela nr 4) stwierdzenie przez policjanta wystąpienia chociaż jednego z czynników ryzyka wskazanych w punktach 1 – 3, powinno skutkować rozważeniem przez policjanta zatrzymania osoby stosującej przemoc, a bezpośrednio po jej zwolnieniu, także wydanie nakazu opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia. W sytuacji stwierdzenia wystąpienia (udzielenia pozytywnej odpowiedzi) 4 lub więcej czynników wskazanych w punktach od 4 do 12 policjant przeprowadzający czynności w stosunku do osoby stosującej przemoc, podobnie jak wyżej, powinien odizolować tę osobę, rozważając jej zatrzymanie albo wydanie nakazu lub zakazu. Analiza czynników ryzyka w części „B” dotyczącej stosowania



przemocy wobec dziecka (tabela nr 5), powinna skutkować zatrzymaniem przez Policję osoby stosującej przemoc i wydaniem wobec niej nakazu lub zakazu, w sytuacji gdy stwierdzono wystąpienie chociaż jednego z czynników ryzyka wskazanych w punktach 1 – 4 lub gdy udzielono pozytywnej odpowiedzi na 5 lub więcej pytań wskazanych w punktach 5 – 13. Uzyskane informacje w wyniku przeprowadzenia rozmowy (wywiadu), z osobami do których skierowane były pytania w kwestionariuszu (części „A” i „B”) powinno oceniać się w kontekście oświadczenia wiedzy w znaczeniu dowodowym (zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów, tj. art. 7 Kodeksu postępowania karnego), a więc przy uwzględnieniu zarówno wiedzy, jak i prawidłowego rozumowania i posiadanego doświadczenia życiowego, co w konsekwencji pozwoli na zachowanie minimalnego standardu dowodowego (uzasadnione przypuszczenie działań sprawcy przemocy wobec członków rodziny i narażenie ich na stan zagrożenia życia lub zdrowia)⁵⁸.

Wprowadzenie instytucji policyjnego zatrzymania sprawcy przemocy w rodzinie, poprzez dodanie w 2010 r.⁵⁹ do ustawy o Policji art. 15a uprawniającego do zatrzymania (w trybie art. 15 ustawy o Policji) sprawcy przemocy w rodzinie stwarzającego bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego (równoległe do Kodeksu postępowania karnego dodano wówczas art. 244§1a i §1b jako dodatkową procesową podstawę zatrzymania sprawcy przemocy domowej) oraz późniejsza jego modyfikacja na podstawie nowelizacji z 2020 r.⁶⁰, stanowi próbę ustawodawcy w kierunku wzmocnienia działań skierowanych przeciwko sprawcom przemocy w rodzinie oraz skuteczniejszej ochrony osób będących ofiarami tego typu czynów przestępczych. Doprecyzowanie podstawy zatrzymania, poprzez odwołanie się do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz.U. 2005 Nr 180 poz. 1493), w tym także legalnej definicji przemocy domowej oraz dodanie praktycznego narzędzia weryfikacji przesłanek okoliczności świadczących o bezpośrednim zagrożeniu życia i zdrowia zarówno w treści rozbudowanego art. 15a ust. 2 ustawy o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz.U. 1990 Nr 30 poz. 179) jak i poprzez kwestionariusz będący załącznikiem do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. 2011 nr 209 poz. 1245) daje

⁵⁸ Zob. K. Woźniewski, *Przesłanki zatrzymania sprawcy przemocy w rodzinie na podstawie art. 15a ustawy o Policji po nowelizacji*, w: *Prawo i Więź*, Rok X, nr 2 (36), 2021, s. 49-51.

⁵⁹ Dz. U. 2010 Nr 125, poz. 842

⁶⁰ Dz. U. 2020 poz. 956



Policji, jako organowi najczęściej spotykającemu się w swojej codziennej służbie z interwencjami dotyczącymi przemocy w rodzinie, możliwość natychmiastowej i adekwatnej do sytuacji reakcji. Zatrzymanie sprawcy przemocy bezpośrednio w środowisku domowym nie tylko zwiększa poziom ochrony ofiar, poprzez fizyczne odizolowanie sprawcy (zatrzymanie), ale dzięki wskazaniu konkretnych okoliczności faktycznych uzasadniających zatrzymanie (kwestionariusz) i dołączenie ich do materiału dowodowego jako załącznika do protokołu zatrzymania, służyć może zarówno organom ścigania w postępowaniu przygotowawczym, jak również instytucjom włączonym w proces przeciwdziałania przemocy w rodzinie wskazanych w art. 6 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, zwłaszcza w zakresie stosowania procedury „Niebieskiej Karty”.



Literatura:

1. Bukowski S., *Policja w systemie bezpieczeństwa państwa*, Wyd. Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku, Słupsk 2013.
2. Grzegorzczak T., *Kodeks Postępowania karnego. Komentarz*, Wyd. Zakamycze, 2003.
3. Hołyst B., *Bezpieczeństwo społeczeństwa*, Wyd. PWN, Warszawa 2015.
4. Hołyst B., *Psychologia kryminalistyczna*, Wyd. Difin, Warszawa 2018.
5. Kobus I., Dziugiel I., *Zatrzymanie, ujęcie, doprowadzenie, sprowadzenie osoby*, Wyd. Dorix, Szczytno 2006.
6. Rode D., *Psychologiczne uwarunkowania przemocy w rodzinie. Charakterystyka sprawców*, Wyd. UŚ, Katowice 2010.
7. Spurek S., *Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Komentarz*, Wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2021.
8. Urbanek A., Zbroszczyk D., Grubicka J., *Patologie społeczne. Wymiar personalny i strukturalny*, Wyd. Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku, Słupsk 2021.
9. Woźniewski K., *Przesłanki zatrzymania sprawcy przemocy w rodzinie na podstawie art. 15a ustawy o Policji po nowelizacji*, w: *Prawo i Więź*, Rok X, nr 2 (36), 2021.



Akty prawne:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. 1997 Nr 78 poz. 483)
2. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks Karny (Dz. U. 1997 Nr 88 poz. 553)
3. Ustawa o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 roku (Dz.U. 1990 Nr 30 poz. 179)
4. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U. 1997 nr 89 poz. 555)
5. Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku (Dz. U. 2004 Nr 64 poz. 593)
6. Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 roku (Dz.U. 2005 Nr 180 poz. 1493)
7. Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzona 11.05.2011 r. (Dz.U. 2015, poz. 961 ze zm.)
8. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z 25.10.2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Dz.Urz. UE L 315 z 14.11.2012 r.)
9. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury "Niebieskie Karty" oraz wzorów formularzy "Niebieska Karta" (Dz.U. 2011 nr 209 poz. 1245).
10. Wytyczne nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 grudnia 2020 roku w sprawie sposobu postępowania policjantów podczas realizacji procedury „Niebieskie Karty” oraz wydawania nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia (Dz. Urz. KGP poz. 63).

Źródła internetowe:

1. <http://www.niebieskalinia.info/index.php/zadania-sluzb/59-rozporzadzenie-w-sprawie-procedury-niebieskie-karty-komentarz> (dostęp: 16.08.2022 r.)
2. <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie> (dostęp: 07.08.2022 r.)
3. <https://policja.pl/pol/form/1,Informacja-dzienna.html?page=1> (dostęp: 14.08.2022 r.)